

Een uurwerk dat de tijd verduurt

1902 - 2002

*Terugblik
op het gouden jubileum
van het Instructie-Bataljon
in 1901*

door Sam Hörchner

*Jaren later zal men hooren
Van wie 't nooit vergeten kon,
Dat hij 't Gouden Feest mocht vieren
van 't Instructie-Bataillon.
(uit de Feestrevue van 1901)*

Honderd jaar geleden, in de eerste dagen van januari 1902, monteerden vaardige handen een knaap van een klok boven de ingang van de Van Heutsz-kazerne¹. Het was een koude klus, het aanbrengen van het geschenk van de Kamper burgerij aan de kazernepoort, precies boven het hoofd van koning Willem III, het zojuist bevestigde jubileumgeschenk van de oud-IBers. De Kamper burgerij leek een voorkeur te hebben voor uurwerken als geschenk, want al eerder, bij het zilveren jubileum in 1875, was een reusachtige pendule aangeboden, voor in de kantine.

In later dagen zou een peinzende passant in het uurwerk misschien een symbool kunnen zien van Kampens sociaal-economisch leven. Steeds was er in Kampen een tijd van komen en een tijd van gaan voor meer dan één instelling, hetzij een militaire opleiding, hetzij een rijksdienst, hetzij een kunstacademie. Bij de vestiging met blijdschap begroet, was er toch op den duur geen blijvende stee in Kampen. De klok tikt de tijd weg. Wat blijft, is slechts de herinnering.

1901 jubileumjaar?

'Heden is het 50 jaar geleden, dat het Instructie-Bataillon binnen de gastvrije muren van de stad Kampen werd opgericht. Voorwaar deze dag mag niet ongemerkt voorbijgaan en dat dit niet het geval zal zijn, daarvan getuigen de vlaggen en wimpels op en aan de openba-

re gebouwen en particuliere woningen, dat zien wij aan het feestkleed, waarin Kampen zich gestoken heeft. Ja Kampen viert feest! Het viert feest ter ere van het Instructie-Bataillon.'

Samen op de foto voor de kazernepoort in het begin van de vorige eeuw.

Aldus stond te lezen in het Buitengewoon Nummer van de Kamper Courant 5-6-7 juni 1901. Het was de feestbijdrage van uitgever Laurens van Hulst. Iedere reünist kreeg een exemplaar mee naar huis. Het was alsof de feestvierders in hun enthousiasme de tel waren kwijt geraakt. De gouden-jubileumdatum was immers al gepasseerd. Men was al weer halverwege het 51e jaar, toen in Kampen de vlaggen uitgingen. De verwarring was wel verklaarbaar. Het Instructie-Bataljon was bij de oprichting naar Kampen gedirigeerd bij Koninklijk Besluit van koning Willem III, de dato 21 november 1850. Telken jare en met name in de lustrumjaren werd de gelegenheid aangegrepen voor enig feestgedruis ter herdenking van het heuglijk Haags besluit. In november feestte men binnenshuis, in de

kazerne. Voor het echte feest, buiten op de Zandberg, leenden de wintermaanden zich niet. Dat werd verschoven naar een beter jaargetijde, de zomer van het jaar daarop. Tot men eigenlijk niet meer beter wist. Wanneer was het IB ook al weer naar Kampen gekomen? In 1851, is 't niet?

En dat werd Kampen!

In het rumoerige revolutiejaar 1848 was het Johan Rudolf Thorbecke, die in opdracht van koning Willem II het staatkundig gebouw van het Koninkrijk der Nederlanden naar eigen inzicht mocht renoveren. Met een nieuwe grondwet werd een welhaast onwrikbaar fundament gelegd. Maar er was praktisch geen terrein waar de vernieuwing van Nederland niet voortvarend moest worden aangepakt. Een kolfje naar de hand van Thorbecke.

Voor de modernisering van de landsverdediging nam Thorbecke in 1849 in zijn kabinet op als minister van oorlog – het waren in de 19de eeuw altijd militairen - luitenant-generaal jonkheer Johannes Theodorus van Spengler. Van Spengler was geen militair van de koude grond. Hij had een lange militaire carrière achter de rug. Geboren in 1790 diende hij als jonge knul van 16 jaar onder onze eerste koning, Lodewijk Napoleon. Via de Slag bij Waterloo (1815) en de Tiendaagse Veldtocht tegen de Belgen (1831) belandde hij met Militaire Willemsorde en al tenslotte op het ministeriële pluuche (1849-1852). Van Spengler had een zwak voor Kampen. Zijn vrouw Maria Henriëtte Westenberg kwam ervandaan. Zijn broer Willem Frederik van Spengler woonde met zijn gezin in Kampen, aan de Burgwal, op een steenworp van de Broederkerk. Broer Willem Frederik had zijn connecties, want hij was lid van de Kamper Raad en van de Overijsselse Staten.

In opdracht van minister Van Spengler werd een rapport opgesteld met aanbevelingen voor de verbetering van de legerorganisatie. Kern van het advies: Voorwaarde voor een goed leger is een goed kader. Zorg daarom voor een degelijke kaderopleiding. Vestig die kaderopleiding, het Instructie-Bataljon, in een niet al te grote stad, die niet tegelijk ook garnizoensstad is.

J.J. van Mulken, eerste commandant van het Instructie-Bataljon.

Nu wilde het toeval, dat een van de opstellers van het betreffende rapport een ‘Kamper jongen’ was: Johannes Josephus van Mulken.

Johan van Mulken werd geboren in Kampen en op 29 juni 1796 gedoopt in de Paterskerk. Van Mulken maakte carrière in het leger. Hij was al opgeklommen tot kolonel, toen minister Van Spengler hem benoemde tot eerste commandant van het Instructie-Bataljon. Later werd hij nog generaal en minister van oorlog. Roem is vergankelijk. In Kampen zoekt men vergeefs een Van Mulkenstraat.

Het was dus eigenlijk geen wonder, dat de keus viel op Kampen.

Op 6 december 1850 keerde Van Mulken terug in zijn geboortestad. Hij nam zijn intrek voor een poosje in de Sociëteit 't College aan de Nieuwe Markt. Een extra vertrek diende hem daar tot schildersatelier, zo blijkt uit de stuk-

ken. Van Mulken was dus niet alleen een krijgshaftig, maar ook een artistiek man.

De voor Kampen gunstige gang van zaken werd mede beïnvloed door de bemoeienis van burgemeester Wttewaall van Stoetwegen, die de weg in het Haagse circuit wist te vinden. Zo bleek maar weer: een goed netwerk is het halve werk.

Het grote nieuws van de komst van het Instructie-Bataljon naar Kampen lokte slechts bescheiden berichtgeving uit in de Kamper Courant van 1 en 8 december 1850, maar daarbij moeten we in rekening brengen, dat de Kamper Courant maar een kleine krant was in het midden van de 19e eeuw. Kampen beloofde voor de huisvesting van het Instructie-Bataljon te zorgen. Dat werd de Van Heutszkazerne. Het was een royale belofte, die tot in onze tijd voor problemen zou zorgen.

Militair vertoon

Op slag werd Kampen een stad met militair vertoon, markant onderdeel van het dagelijks leven. Overal kwam je ze tegen, de jeugdige militairen in opleiding en de wat oudere instructeurs met hun forse knevels. De comandant te paard was een opzienbarende verschijning. Hem kon je aanzien, dat hij de baas van de troep was. In de sociëteiten, in de kerken, in de Stadsgehoorzaal en gewoon op straat was het militaire tenue vaak beeldbepalend.

De Kamper middenstand voer wel bij de militaire aanwezigheid. Wanneer je door scherp in te schrijven als slager of kruidenier de leverantie aan de kazerne voor een periode in de wacht had gesleept, was je kostje voor een belangrijk deel gekocht. Stadsbestuur en burgerij mochten Den Haag wel zielsdankbaar zijn, dat het koninklijk oog zich zo goedgunstig op dat verre stadje aan de IJssel had gevestigd. Al spoedig telde het Instructie-Bataljon rond de 30 officieren en tegen de 600 onderofficieren en minderen. Tot het jubileumjaar 1901 vertrokken welgeteld 14.337 volontairs als korporaal 'naar de troep'.

De volontairs, die na hun opleiding belust bleven op avontuur, kozen in plaats van een carrière in het vaderlandse leger een avontuurlijke loopbaan in Indië. Daarbij liep je wel het risico te sneuvelen, maar je kon ook te geleger tijd met een Militaire Willemsorde op je tenue naar patria terugkeren. Onder hen waren mannen van naam als J.B. van Heutsz, later Gouverneur-Generaal van Indië, en H. Colijn, later minister-president van Nederland.

Tussen haakjes: die mannen van naam genoten in hun tijd meer waardering dan onder het huidig onwetend nageslacht. Onlangs was er nog een Kamper schoolmeester-politicus, die de suggestie deed het Van Heutszplein maar een andere naam te geven. Er waren er al eerder geweest, die de beeltenis van koning Willem III boven de kazernepoort wilden slopen, omdat ze hem aanzagen voor de koloniale pacificator van Atjeh.

De besten onder de volontairs werden uitverkoren voor een voortgezette opleiding, een soort bovenbouw, die in 1877 officieel werd omgedoopt tot Hoofdcursus. In 1883 verhuisde de Kamper HBS van de Koornmarkt naar het nieuwe gebouw buiten de Venepoort. De Hoofdcursus kwam toen aan de Koornmarkt, maar dat was ook niet voor altijd. Heden ten dage wordt aan de Koornmarkt de theologie gediend.

Gouden feestdagen

Voor men er erg in had, was het in 1900 al weer 50 jaar geleden, dat het Instructie-Bataljon werd opgericht. Om dat in de zomer van 1901 grootscheeps te vieren namen ze er de tijd voor, de autoriteiten, de mannen in de kazerne, de reünisten en niet te vergeten de burgers van Kampen. Het werd een feest met vlag en wimpel, uitgesmeerd over drie dagen: 5, 6 en 7 juni.

Op woensdagavond 5 juni kwamen de feestgangers uit alle windstreken naar Kampen. Ze werden opgevangen in de Buiten-Sociëteit, waar diezelfde avond een Soirée Variée werd gepresenteerd, verzorgd door de personeelsleden van het IB. Het programma zou op vrijdagavond worden herhaald voor de burgerij van Kampen.

Plechtig bijeen in de Bovenkerk

Op donderdagmorgen schalden bij de reveillerondgang - natuurlijk niet al te vroeg - de klanken van het IB-muziekkorps door de Kamper straten. Vrolijk-ernstig gingen de genodigden op naar de Bovenkerk voor het feestelijke hoogtepunt van de dag: de feestrede van Luitenant-Kolonel Koolemans Beijnen van de Generale Staf. Het was maar goed, dat het gros der Kampenaren gewend was aan lange preken, want in tegenstelling tot de militaire traditie van kort en kernachtig was Koolemans Beijnen ditmaal lang van stof. Dat kon ook niet anders, want er was immers veel te verhalen uit 50 jaar IB-historie. Vanzelfsprekend schetste de spreker de betekenis van het leger tegen de achtergrond van de internationale verwickelingen: de Boerenoorlog, die Nederland in zijn emotionele greep hield.

‘Het leger toch vertegenwoordigt het element van kracht in de staat.

Een deugdelijk leger wijst op den vasten wil van een volk een zelfstandig volk te willen blijven. Een deugdelijk Nederlandsch leger wijst op het zich bewust zijn van het Nederlandsche volk, hoe zijn voorzaten onder zwaren druk en ten koste van velerlei opofferingen in goed en bloed zich de vrijheden hebben weten te verwerven, waarvan het nu levende geslacht de voordeelen geniet.

Ziet! De strijd die thans sedert bijna twee jaren door onze stamverwanten in Zuid-Afrika wordt gestreden, hij heeft zo menige overeenkomst met wat hier te lande ruim drie eeuwen geleden plaats greep, een strijd voor de algeheele onafhankelijkheid van een volk.²

En zo actualiseerde de spreker zijn onderwerp door de guerrilla van de Boerencommando's in Zuid-Afrika te vergelijken met de strijd van de Watergeuzen in onze Tachtigjarige Oorlog.

Tenslotte - gelukkig was er nog een tussenzang om de mogelijk verslapende aandacht onder de toehoorders weer wat te trekken - rondde de feestredenaar zijn betoog af met een hulde aan het Oranjehuis. Aan koning Willem III immers dankte het Instructie-Bataljon in 1850 zijn ontstaan en de koning was ook later zelf wezen kijken wat er van zijn KB en zijn IB terecht was gekomen.

'De door den feestredenaar uit kracht zijner overtuiging met benijdenswaardige flinke en duidelijke stem uitgesproken rede vond alom luiden bijval. Hartelijk werd hem als bewijs van instemming de hand gedrukt door den generaal Van Kesteren, den Commissaris der Koningin, den Burgemeester en tal van opper- en hoofdofficieren', aldus de krant.³

Het gesproken woord werd terecht van een royale muzikale omlijsting voorzien. Zonder koor en orgel immers zou de imposante stadskathedraal niet tot zijn recht gekomen zijn. Het *Wien Neerlandsch Bloed*, het *Wilhelmus van Nassauwe* en het *Siegeschor* uit Händels *Josua* klonken uit de verenigde kelen van het 'Gemengd Koor', terwijl de organist van de Grote Kerk in Zwolle, J.C. van Apeldoorn, het voorrecht had - naast zijn feestvoorspel aan het begin - de bijeenkomst te mogen afsluiten met variaties op het *Wilhelmus*.

Op naar de Zandberg

Enigszins gehaast spoedde een ieder zich heen voor een snelle maaltijd, want om halftwee begon het buitengebeuren op de IJsselmuiders Zandberg, bij uitstek geschikt als begraafplaats en militair oefenterrein. Na de inspectie van het stram opgestelde Instructie-Bataljon, voerde voor het front van de troep een reeks van sprekers het woord, waarbij zij vanzelfsprekend om

strijd de loftrompet staken over het IB. Men vraagt zich af of de verzamelde menigte het gesprokene allemaal volgen kon. Het meeste zal wel verwaaid zijn in de wind of ondergegaan in het geroezemoes. Allereerst reikte namens de koningin de opperchef van de infanterie, generaal Van Kesteren, onderscheidingen uit. Zoals het hoorde van hoog naar laag: het officierschap in de orde van Oranje-Nassau, met de zwaarden, aan IB-commandant majoor Brandt, het ridderschap in die orde aan twee verdienstelijke hogere officieren, de zilveren eremedaille aan twee eveneens verdienstelijke lagere officieren en tot slot de eremedaille in brons aan de minstens zo verdienstelijke sergeant-majoor schrijver Bouman.

GOUDEN FEEST
Instructie-Bataillon.

Bij de herdenking van het 50-jarig bestaan zal namens de Burgerij van Kampen een **huldeblijk** aan het Instructie-Bataillon worden aangeboden.

Wie voor dit doel nog eene bijdrage wenscht te geven, gelieve dit op te geven **vóór 15 Mei e.k.** bij den Secretaris der Commissie, den heer **LAURENS VAN HULST**, aan zijn Kantoor in de **Hofstraat** of te teekenen op eene lijst die gedeponceerd is op de Leestafel der Societeit 't Collegie, de Heroeniging en de Buiten-Societeit en in den Boekhandel der firma **VAN HULST en VOS**.

De namen van hen die eene bijdrage geven, worden in het GEDENKBOEK opgenomen.

Nà 15 Mei kunnen geen namen meer in het Gedenkboek worden geplaatst.

Namens het Comité:

H. M. L. OUDENDIJK, Voorzitter.
LAURENS VAN HULST, Secretaris.
J. M. C. UITENHAGE DE MIST,
Penningmeester.

Oproep in de Kamper Courant van
12 mei 1901.

Een hoogtepunt was ook de aanbieding van het geschenk van de Kamper burgerij. Wethouder Oudendijk, voorzitter van het huldeblijk-comité voerde het woord. Het was al weer vijfentwintig jaar geleden, memoreerde hij, dat hij als voorzitter van het burgercomité een klok voor de kantine had mogen aanbieden. Bij het ouder worden was zijn sympathie voor het IB niet verflauwd. Eigenlijk verging het zo alle Kampers. De sympathie van de burgerij wilde zich graag opnieuw uiten. Ditmaal in het aanbieden van een klok voor boven de ingangspoort van de kazerne. 'Moge die klok door accuraat te loopen een symbool zijn van de plichtsbetrachting, waartoe de militairen hier worden opgevoed', aldus de wens van de wethouder. Ook in Oudendijks toespraak klonk de woede door over de terreur van het overmachtige Britse rijk jegens de Boeren in Zuid-Afrika:

'Vijfentwintig jaren van vrede zijn er weder over onze hoofden heengegaan, al was het woelig om ons heen en de politieke horizon niet altijd even helder. Gelukkig bezat onze bodem geen goudmijnen en diamantvelden. De lage hebzucht zou ook ons die vrede niet gegund hebben. Maar wij bezitten iets anders, dat ons meer waard is dan goud en edelgesteente, dat is onze vrijheid.'⁴

Dankzij het album met de namen van alle goede gevers stond wethouder

Oudendijk niet met lege handen, want het geschenk van de Kamper burgerij was nog niet klaar.

Namens de oud- en actief dienende onderofficieren werd - eveneens symbolisch - een geschenk overhandigd, een buste van koning Willem III met een fraai gepolijste gedenksteen. Het geschenk was inmiddels in de kazernegevel aangebracht. Nadat het bataljon naar de kazerne was teruggemarcheerd, werden beeld en gevelsteen door oud-volontair generaal Van Kesteren onthuld.

De dag werd besloten met een feestmaaltijd voor de onderofficieren, korporaals en verdere militairen met hun gasten in de versierde eetzaal. De officieren en oud-officieren onder de reünisten hadden hun eigen kameradschappelijke maaltijd in de Stadsgehoorzaal. Het ging er werkelijk heel kameradschappelijk toe. Om zes uur met de maaltijd begonnen, had men moeite om er halfelf een punt achter te zetten. Na de toast op de koningin kwam er aan het toosten schier geen einde. Ook het voorlezen van zo'n 50 felicitatietelegrammen lokte telkenmale toejuichingen uit en bracht de gemoederen in beweging. De burgerij kon zich intussen vermaken met het heen en weer slenteren tussen twee muzikale polen: de tuin van de Buiten-Sociëteit met het Stedelijk Orkest en de Nieuwe Markt, waar kapelmeester Fischer de dirigeerstok zwaaide over het muziekkorps van het IB.

Opnieuw naar de Zandberg

Vrijdag 7 juni begon de dag wederom met een muzikale rondgang door de Kamper straten. De burgerij van Kampen liep uit naar de Zandberg. Nu niet om sprekers aan te horen, maar om de volksspelen gade te slaan, waarin de mannen van het Instructie-Bataljon hun krachten zouden meten, natuurlijk in de categorie die bij hun rang paste. De koningin had medailles uitgelooft, zodat een ieder zich tot het uiterste inspande deze bijzondere prijzen in de wacht te slepen. De morgen vloog om en vooral de jeugd van Kampen en IJsselmuiden kwam ogen en oren te kort: prijsschieten met de revolver en met het geweer, schermwedstrijden, een driekamp bestaande uit een wedloop met hindernissen, verspringen met de polsstok en schieten met het geweer. Er was een wedstrijd in het uitvoeren van een stormaanval, voorafgegaan door één minuut snelvuren en gevolgd door het afleggen van de uitrusting. 'Gedurende de wedstrijden werden enkele spelen uitgevoerd, bestaande uit dubbeltjes happen uit eene tobbe met water en een wedloop met halters', meldde het krantenverslag later, maar wie zich daarmee onledig hielden, is niet duidelijk.

Instructie-Bataljon op de Zandberg onder leiding van luitenant-kolonel H.C. Brandt.

De middag werd gevuld met een Matinée Musicale, den volke aangeboden door de officieren van de Stedelijke Schutterij. Dirigent Gaillard liet zijn Stedelijk Orkest de sterren van de hemel spelen. Het was tevens een goede gelegenheid de dames Brandt en Klercq, de respectieve vrouwen van de IB-commandant en diens rechterhand, als representanten van het vrouwelijk deel der feestvierenden een bloemetje aan te bieden.

Tot in de kleine uurtjes

De feestdagen werden besloten met een feestavond voor onderofficieren en verdere IB-militairen in de Stadsgehoorzaal. In de Buiten-Sociëteit werd de Soirée Variée van woensdagavond herhaald, nu voor de Kamper burgerij. De krant deed er enthousiast verslag van:

‘De groote zaal der Buiten-Sociëteit waaraan de waranda was bijgetrokken, bood voldoende ruimte aan het talrijk uitgenoodigde publiek. De koele noord-oosten wind maakte dat men, hoewel dicht naast elkaar zittende, zich prettig gevoelde. Het was of de temperatuur zich geheel wilde schikken naar de wenschen der feestvierenden.

Nadat de Reünie-marsch van den 1e luitenant H.W.A. Ackermann geëindigd was, rees langzaam onder het spelen van het ‘Wien Neerlandsch Bloed’ het tusschendoek omhoog voor het tableau: Hulde aan het IB. Op eene verhevenheid, tusschen groen en bloe-

men, zitten twee engeltjes, de letters I en B van roode rozen vasthoudende; ter rechter en ter linkerzijde dragen twee andere de schilden 1851-1901. Op den voorgrond de nationale vlag, terwijl op den linkervoorgrond eenige militairen van het IB in groot tenue en op den rechtervoorgrond eenigen in marschtenuë zijn gegroepeerd. De Hollandsche Maagd strekt de rechterhand beschermend over de rozenletters en wijst met de linker naar de gouden spreuk 'Je maintiendrai', boven de rijzende zon zwevende. Verlicht door rood, wit en blauw Bengaalsch vuur, verwekte dit tableau luiden bijval. Aan het applaus kwam haast geen einde.⁵

Men was dol op tableaux in die dagen.

Nu volgde echter een wat moderner musical-achtig stuk in drie bedrijven onder de titel 'Voorheen en Thans'. Het behelsde de humoristisch gekleurde hink-stap-sprong historie van het Instructie-Bataljon, beginnend bij de Belgische opstand in 1831, verspringend naar de oprichting van het Instructie-Bataljon in 1851 en eindigend in 1901. Ter wille van het getalsritme van 50 jaar werd de oprichtingsdatum stiekem een beetje opgeschoven. Ten tonele werd gevoerd het levensverhaal van sergeant Batavus, geposteerd met zijn mannen in de linies tegenover de Belgen en verliefd geworden op Trieneke, een boerenmeisje daar vlakbij. In 1851 vinden Batavus en Trieneke als echtpaar onderkomen bij het Instructie-Bataljon in Kampen, hij als instructeur en zij als kantinebeheerster. Hun zoon Jan wordt natuurlijk bij het IB opgeleid en maakt carrière in het Indische leger. In 1901 keren de bejaarde Batavus en zijn door verwondingen uitgeschakelde zoon Jan in Kampen terug voor het 50-jarig jubileum van hun IB. Volop nostalgie dus, onder het motto: het was in Kampen een goeie boel.

Tot slot nog een uitbundig tableau 'Hulde aan H.M. de Koningin': het toneel wordt gevuld met allerhande militairen, die zich verdedigend scharen rond het borstbeeld van de koningin. De Nederlandse Maagd en de Nederlandse Leeuw zijn natuurlijk ook present. Een Nederlands en Indisch militair reiken elkaar de hand, terwijl boven hun hoofd de vredesengel zijn beschermende hand uitgestrekt houdt. Dit alles aangelicht door rood-wit-blauw Bengaals vuur. Dit tableau imponeerde de aanwezigen dusdanig, dat zij enthousiast overeind kwamen en na een daverend applaus spontaan het Wilhelmus zongen. Nu was het tijd voor het bal. Dit verliep zo geanimeerd, dat velen - als in de moderne tijd - pas tegen half vier hun slaapstede opzochten.

Op zaterdag keerde de rust in Kampen allengs weer. Met de woorden van de gedenkboekschrijver:

‘Toen in de morgen van 8 juni 1901 de zon weder boven Kampen opging, behoorden de feesten van het gouden jubileum tot het verleden. Met tevredenheid kon op de feestdagen worden teruggezien, temeer daar gezegd mocht worden, dat geen enkele wanklank gehoord was geworden, terwijl het jeugdig personeel van het korps zich over ’t algemeen ordelijk had gedragen. De dag van 8 juni zou een rustdag zijn voor het IB, ongeschikt toch als deze zaterdag geacht kon worden om weder met ernst en stramheid de militaire oefeningen te hervatten.’⁶

Om halftwaalf werden de kopstukken op het station uitgezwaaid. De reünisten reisden af en de versieringen werden successievelijk gedemonteerd. In de Kamper straten leek het opeens wat stil en kaal. Gelukkig namen in de volgende dagen de geluiden van de dagelijkse arbeid weer de overhand. Wanneer echter vanuit de verte marschmuziek overwoei of de roffel van soldatenschoenen van de keien kaatste, voelden velen iets van het hartverwarmend feest in zich nagloeien.

Het klonk als een klok

Het duurde een half jaartje voor de kazernepoort eruitzag, zoals de huldeblijkgevers zich hadden voorgesteld. Op 12 januari 1902 stond in de Kamper Courant tussen het Kamper nieuws te lezen:

‘Donderdagmiddag is de elektrische klok, het geschenk van de Burgerij bij het 50-jarig bestaan van het Instr.-Bataillon, door de Commissie aan den Luit.-Kolonel, Kommandant Brandt overgedragen. De Voorzitter der Commissie, de heer H.M.L. Oudendijk hield hierbij een korte toespraak. Het Instr.-Bataillon defileerde voor de leden der Commissie, waarbij ook de Burgemeester als Eere-Voorzitter tegenwoordig was. De muziek onder directie van den heer J.F.E. Fischer liet zich eenige malen hooren.

Na afloop werd de Commissie door den Kommandant uitgenoodigd in de Cantine, waar de eerewijn werd aangeboden. De Kommandant bracht een heildronk op de Burgerij van Kampen, waarvoor de Eere-Voorzitter, de heer Mr. J.D.AE. van Blommestein, dank betuigde en den wensch uitte, dat het Instructie-Bataillon voortdurend in bloei mocht toenemen.

De klok voldoet goed boven den ingang van de poort der Kazerne. Een opschrift vermeldende dat dit huldeblijk door de Burgerij van Kampen is geschonken, zal nog worden aangebracht.’⁷

Vanaf dat moment telde de klok van de Van Heutszkazerne de uren en konden de volontairs van het Instructie-Bataljon weten hoe laat het was. De enige die eigenlijk niets aan de klok had, was koning Willem III, want het uurwerk zat precies boven zijn hoofd. Het hinderde hem niet. De koning wist: Kampen is bij de tijd. Overigens had hij genoeg aan het uitzicht over het kazerneplein. Ieder uur van de dag of van de nacht viel daar wel iets gade te slaan.

Postscriptum

De door de Kamper burgerij geschonken klok tikt nog steeds de uren weg, ook al is Kampen een stad zonder militairen geworden. Ten gevolge van de overheidsbezuinigingen in de magere jaren twintig van de vorige eeuw verloor Kampen eerst in 1923 de Hoofdcursus en vervolgens in 1924 het Instructie-Bataljon. Goede relaties met Den Haag mochten ditmaal niet baten. Om het een beetje goed te maken werd Kampen in 1925 de thuisbasis van de S.R.O.I., de School voor Reserve-Officieren.

In 1938 werd ter gelegenheid van het 50-jarig regeringsjubileum van koningin Wilhelmina nog een grootse reünie van het Instructie-Bataljon gehouden en in 1939 vonden de Hoofdcursus-reünisten de weg terug naar de Koornmarkt. Het werden bijeenkomsten vol nostalgie en herinnering, die mooie plaatjes opleverden: stramme IB- en HC-senioren, onder wie minister-president Colijn.

Noten:

1. De naam Van Heutsz-kazerne dateert van 1938.
  2. G.J.W. Koolemans Beijnen, *Toespraak t.g.v. het Gouden Feest van het Instructie-Bataljon*. Kampen 1901. GAK B1251.
  3. *Kamper Courant* 9 juni 1901.
  4. *Gedenkboek 50-jarig bestaan van het Instructie-Bataillon 7 juni 1851 – 7 juni 1901*. Met de hand geschreven uitgebreid verslag van alle festiviteiten in 1901 (Frans Walkate Archief).
  5. *Kamper Courant* 9 juni 1901.
  6. *Gedenkboek 50-jarig bestaan van het Instructie-Bataillon 7 juni 1851 – 7 juni 1901*.
  7. *Kamper Courant* 12 januari 1902.
- In het Frans Walkate Archief en het Gemeente-Archief van Kampen zijn foto's, brochures, feestgidsen en herdenkingsboekjes bewaard gebleven.

Mijn dank aan Kees Schilder en Joop Kroon voor de deskundige aanvullingen en correcties.